પ્રશ્નપત્ર - 1

SKP SCHOOL - RAJKOT

વિષય : સંસ્કૃત

ધોરણ : 10 | સમય : 3 કલાક | કુલ ગુણ : 80

વિભાગ – A

⇒ **अधोदत्तस्य गद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः)** **[04]**

● **નીચે આપેલા ગદ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો. (કોઈ પણ એક)**

(1) अथ तेषां तत्कुलिशोपमं वचनं समाकर्ण्य मत्स्याः परस्परं प्राहुः – ''श्रुतोऽयं धीवरालापः । अधुना अस्माभिः किं कर्तव्यम् ।'' तत्र अनागतविधाता नाम मत्स्यः प्राह – ''नूनं प्रभातसमये धीवराः अत्रागम्य मत्स्यसंक्षयं करिष्यन्ति इति मम मनसि वर्तते । तन्न युक्तं साम्प्रतं क्षणमपि अत्र अवस्थातुम् । अस्माभिः रात्रौ एव किञ्चित् समीपं सरः गन्तव्यम् । अहं तावत् जलाशयान्तरं गच्छामि ।''

અથવા

(2) विक्रमस्य द्वादश्यां शताब्द्यां सिद्धराजः जयसिंहः मालवविजयं कृतवान् । विजयानन्तरं जयसिंहः नृपतेः यशोवर्मणः सर्वं धनं गृहीत्वा अणहिलपुरं प्रत्यागतवान् । धनेन सह तत्रत्यः ग्रन्थागारोऽपि तस्य हस्तगतो जातः । अस्मिन् ग्रन्थागारे बहवोऽनुपमाः ग्रन्थाः आसन् । तेषु भोजेन विरचितं सरस्वतीकण्ठाभरणनाम्ना प्रसिद्धं भोजव्याकरणमपि एकतमम् आसीत् ।

⇒ **अधोदत्तानां संस्कृत-प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत । (कौ अपि द्वौ)** **[02]**

● **નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો. (કોઈપણ બે)**

(3) विघ्नविहताः जनाः कीदृशं समृद्धं प्राप्नुवन्ति ?

(4) मुनिवेषस्य का अनुचिता ?

(5) पार्थिवाग्नेः केन सह सम्बन्धः वर्तते ?

⇒ **अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि गुर्जरभाषायां लिखत । (कौ अपि द्वौ)** **[04]**

● **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ બે)**

(6) જ્યોતિ ઉપર તરફ શા માટે જાય છે ?

(7) લેખકે મનુષ્યોને કાષ્ઠખંડ જેવા શા માટે કહ્યાં છે ?

(8) ગુણવતી કન્યાની પરીક્ષા માટે શક્તિકુમારની પરીક્ષા યોજના શી હતી ?

⇒ **अधोदत्तस्य विषयस्य उपरि सङ्क्षेपेण टिप्पणीं लिखत । (कोऽपि एकः)** **[02]**

● **નીચે આપેલા વિષય ઉપર ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ એક)**

(9) આવર્તપાત નામનું વિઘ્ન

અથવા

(10) ક્રોધની શારીરિક અસરો.

● **अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत ।** **[04]**

નીચે આપેલો ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો.

(11) अस्ति वित्तदासो नाम प्रभूतलोभः समृद्धः कश्चित् वणिग्जनः । तस्य कूटनाथाभिधः वैश्यः प्रातिवेशिकः आसीत् । एकदा कूटनाथेन चिन्तितं यदयं वित्तदासः धनिकोऽपि लुब्धो वर्तते । अतः केनापि उपायेन मया असौ वञ्चनीयः । एवं विचार्य सः कूटनाथः एकदा वित्तदासस्य गृहमुपगम्य अकथयत् ''भोः श्रेष्ठिन् अस्माकं बहवः कुटुम्बिजनाः श्वः अतिथयः भविष्यन्ति । तेषामर्थे भोजनादिनिर्माणाय कानिचित् पात्राणि कृपया मह्यं यच्छतु ।''

प्रश्नाः :- (A) वित्तदासः कीदृशः अस्ति ?

(B) वित्तदासस्य प्रातिवेशिकः कः आसीत् ?

(C) एकदा कूटनाथेन केन चिन्तितम् ?

(D) कूटनाथः कस्य गृहम् अगच्छत् ?

વિભાગ – B

⇒ **अधोदत्तस्य पद्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः)** **[04]**

● **નીચે આપેલા પદ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો. (કોઈપણ એક)**

(12) (A) प्रविचार्योत्तरं देयं सहसा न वदेः क्वचित् ।
शत्रोरपि गुणाः ग्राह्या दोषास्त्याज्याः गुरोरपि ॥

(B) ध्येयं सनातनं ब्रह्म हेयं दुःखमनागतम् ।
कायिकं सुखमादेयं विधेयं जनसेवनम् ॥

अथवा

(13) (A) अन्यस्माल्लब्धपदो नीचः प्रायेण दुःसहो भवति ।
रविरपि न दहति तादृग् यादृग् दहति वालुकानिकरः ॥

(B) सुजनो न याति वैरं परहितनिरतो विनाशकालेऽपि ।
छेदेऽपि चन्दनतरुः सुरभयति मुखं कुठारस्य ॥

⇒ **अधोदत्तानां संस्कृत प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत ।(कौ अपि द्वौ)** **[02]**

● **નીચે આપેલા સંસ્કૃત પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો. (કોઈપણ બે)**

(14) कः क्षोमरहितः भवतु ?

(15) गुणेन कः परीक्ष्यते ?

(16) कः भक्तः भगवतः प्रियः ?

⇒ **अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि गुर्जरभाषायां लिखत । (केऽपि त्रयः)** **[06]**

● **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર ગુજરાતી ભાષામાં લખો. (કોઈપણ ત્રણ)**

(17) अनाथो दरिद्रो....... શ્લોકમાં ભક્ત પોતાને માટે કયા વિશેષણો વાપરે છે ?

(18) અંતે જટાયુએ શું કર્યું ?

(19) આપત્તિમાં અને પ્રતિજ્ઞાપાલનમાં કોને આદર્શ માનવા જોઈએ ? શા માટે ?

(20) સુવર્ણની પરીક્ષા કઈ - કઈ રીતે થાય છે ?

⇒ **श्लोकपूर्तिं कुरुत । (कौ अपि द्वौ)** **[04]**

● **શ્લોકપૂર્તિ કરો. (કોઈપણ બે)**

(21) अनाथो दरिद्रो .... त्वमेका भवानि ॥

(22) सर्वे भवन्तु .... भवेत् ॥

(23) यस्मान्नो .... मे प्रियः ॥

વિભાગ – C

⇒ **अधोदत्तस्य नाट्यखण्डस्य गुर्जरभाषायाम् अनुवादं कुरुत । (कोऽपि एकः)** **[04]**

● **નીચે આપેલા નાટ્યખંડનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરો. (કોઈપણ એક)**

(24) परिव्राजकः - पठितपाठैः अपि कालान्तरविज्ञेया भवन्ति पठनार्थाः । तस्मात् पठ तावत् ।

शाण्डिल्यः - पठनेन किं भविष्यति ?

परिव्राजकः - शृणु-पठनेन विना न प्राप्यते विधा - न विधया विना सौख्यं नराणां जायते ध्रुवम् । अतो धर्मार्थमोक्षेभ्यो विधाभ्यासं समाचरेत् ॥

अथवा

(25) पुनीतः - भ्रातः ! मार्गे कदाचित् दुर्घटनाः अपि घटन्ति । तत्र प्रायः प्रस्तरादयो जडपदार्थाः, गवादयः पशवः मनुष्याश्चेति त्रयः साक्षिणः भवन्ति । किं त्वं जानासि यत् घटितायाः दुर्घटनायाः सन्दर्भे एते त्रयोऽपि भिन्नं भिन्नं कर्म समाचरन्ति ।

सुनीतः - न जानामि । प्रथमं कथयतु यत् प्रस्तरादयः किं कुर्वन्ति ?

⇒ **अधोदत्तं वाक्यं कः वदति इति लिखत । (कौ अपि द्वौ)** **[02]**

● **નીચે આપેલાં વાક્યો કોણ બોલે છે તે લખો. (કોઈપણ બે)**

(26) मर्षयतु भवान् - धृतराष्ट्रः

(27) अतः ते तथैव तिष्ठन्ति - पुनीतः

(28) पठनेन विना न प्राप्यते विधा - परिव्राजकः

- सुनीतः

⇒ **अधोदत्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत । (कौ अपि द्वौ)** **[04]**

● **નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. (કોઈપણ બે)**

(29) ચાણક્ય ચંદનદાસને કઈ રીતે ભય બતાવે છે ?

(30) શાંડીલ્યએ કરેલું ઉદ્યાનનું વર્ણન લખો.

(31) કયા મનુષ્યને પથ્થર સાથે સરખાવવામાં આવ્યો છે ? શા માટે ?

www.wingofeducation.com

⇒ अधोदत्तयोः विषययोः उपरि सङ्क्षेपेण टिप्पणीं लिखत । (कौ अपि द्वौ) [04]

● નીચે આપેલા વિષય ઉપર ટૂંકનોંધ લખો. (કોઈપણ બે)

(32) ઘટોત્કચનું પાત્રાલેખન

(32) દુર્ઘટનાના સાક્ષીભૂત મનુષ્યની ફરજો

(34) શાંડિલ્ય

⇒ कोष्ठागतानि पदानि प्रयुज्य वाक्यं रचयत । (कौ अपि द्वौ) [02]

● કૌંસમાં આપેલાં પદોનો ઉપયોગ કરીને વાક્યો બનાવો. (કોઈપણ બે)

(35) માણસ સુખ અને દુઃખનો અનુભવ કરે છે. (मानव सुख च दुःख अनु + भू)

(36) ઘટોત્કચ જનાર્દનનો સંદેશ લાવે છે. (घटोत्कच जनार्दन संदेश आ + नी-नय्)

(37) પથ્થરો અચેતન હોય છે. (प्रस्तर अचेतन भू)

વિભાગ – D

⇒ अधोदत्तानां प्रश्नानां सूचनानुसारम् उत्तराणि लिखत ।

● નીચે આપેલા પ્રશ્નોના સૂચના મુજબ ઉત્તરો લખો.

(38) 'गङ्गा' शब्दस्य समानार्थकं शब्दम् अधोदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत । [01]

गतिः, यमुना, भागीरथी

(39) 'जायते' शब्दस्य विरूद्धार्थकं शब्दम् अधोदत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत । [01]

जन्म, म्रियते, नित्यः

(40) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः वर्तमानकालस्य उत्तमपुरुषस्य एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]

गच्छावहे, भजे, भजसे

(41) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः सामान्य भविष्यकालस्य अन्यपुरुष द्विवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]

गमिष्यन्ते, भाषिष्यतः, वदिष्ये

(42) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः आज्ञार्थ-अन्यपुरुषस्य बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]

भाषन्ताम्, दृश्यति, पश्यतः

(43) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः विध्यर्थ – अन्यपुरुषस्य बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]

गच्छेत्, क्रीडताम्, भवेयुः

(44) अधोदत्तस्य वाक्येभ्यः 'स्म' प्रयोगयुक्तं शुद्धं वाक्यं चित्वा लिखत । [01]

(A) उपवेशिनः उपवेशिभिः तिष्ठति स्म ।

(B) उपवेशिनः उपवेशिभिः तिष्ठतः स्म ।

(C) उपवेशिनः उपवेशिभिः तिष्ठन्ति स्म ।

(D) उपवेशिनः उपवेशिभिः तिष्ठामः स्म ।

(45) अधोदत्तेभ्यः नामरूपेभ्यः चतुर्थी-विभक्तेः एकवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]

धीवरः, धीवराणाम्, धीवराय

(46) अधोदत्तेभ्यः क्रियापदेभ्यः तृतीया-विभक्तेः बहुवचनस्य रूपं चित्वा लिखत । [01]

शिलायै, शिलायाः, शिलाभिः

(47) उपपदविभक्तेः प्रयोगं कृत्वा रिक्तस्थानं पूरयत । [01]

ते .... कृते यथापूर्वम् उपयोगिनः एवासन् ।(जीवानाम् , जीवेभ्यः, जीवात्)

(48) प्रकोष्ठात् युक्तं सङ्ख्यापदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत । [01]

भवान् एव तावत् .... । (प्रथमा, प्रथमम्, प्रथमः)

(49) रेखाङ्कितपदस्य कृदन्तप्रकारं लिखत । [01]

अतः तत्र पतनमेव न भवेत् तादृशः प्रयत्नः सततं <u>करणीयो</u> भवति । (विध्यर्थकृदन्त, सम्बन्धकभूतकृदन्त, कर्तरिभूतकृदन्त)

(50) अधोदत्तस्य सन्धिविच्छेदं कुरुत । [01]

यद्भद्रम् (यद + भद्रम्, यत् + भद्रम्, यदम् + द्रम्)

(51) अधोदत्तस्य सन्धियुक्तं पदं दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत । [01]

आलोकम् + अपहाय (आलोकमपहाय, आलोकमापहाय, आलोकमोपहाय)

www.wingofeducation.com

⇒ अधोदत्तयोः सामासिकपदयोः समासप्रकारौ दत्तेभ्यः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत । [02]

(52) सशोकः (कर्मधारयः, बहुव्रीहिः, तत्पुरुषः)

(53) गुरुवचनम् (षष्ठीतत्पुरुषः, पञ्चमीतत्पुरुषः, तृतीयातत्पुरुषः)

વિભાગ – E

(54) अधोदत्तानि वाक्यानि कथानक क्रमानुसारेण स्थापयत । [04]

- **નીચે આપેલાં વાક્યો કથાનક ક્રમાનુસાર ગોઠવો.**

(A) तत्कथं गुणवतीं भार्याम् अहं विन्देयमिति ।

(B) तस्याः रूपसम्पदाभिभूतः ।

(C) काञ्चीनगरे शक्तिकुमारो नाम एकः श्रेष्ठिपुत्रः प्रतिवसति स्म ।

(D) एकदा स कावेरीतीरपत्तने समागतः ।

(55) अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लिखत । [04]

- **નીચે આપેલો ગદ્યખંડ વાંચીને પ્રશ્નોના ઉત્તર સંસ્કૃતમાં લખો.**

अस्ति कस्मिश्चिद् अधिष्ठाने सोमदत्तो नाम ब्राह्मणः । तस्य च प्राणप्रिया भार्या प्रतिदिनं कुटुम्बेन सह कलहम् अकरोत् । अतः सः ब्राह्मणः स्वकुटुम्बं परित्यज्य ब्राह्मण्या सह देशान्तरं गतः । अथ महाटवीमध्ये ब्राह्मण्या अभिहितम् – ''नाथ, तृषा मां बाधते । तत् कुत्रापि जलम् अन्वेषय ''। अथ ब्राह्मणः तस्याः वचनात् उदकं गृहीत्वा आगतः, किन्तु स्वपत्नीं मृताम् अपश्यत् । अथ स विलापम् अकरोत् ।

प्रश्नाः

(A) ब्राह्मणस्य नाम किम् आसीत् ?

(B) ब्राह्मणभार्या प्रतिदिनं किम् अकरोत् ?

(C) ब्राह्मणः स्वकुटुम्बं परित्यज्य ब्राह्मण्या सह कुत्र गतः ?

(D) महाटवीमध्ये ब्राह्मण्या किम् अभिहितम् ?

⇒ कर्ता – कृतीनां योग्यं मेलनं कुरुत । (कौ अपि द्वौ) [02]

- **કર્તા સાથે યોગ્ય કૃતિ જોડો. (કોઈપણ બે)**

(56) श्रीमद्भगवद्गीता	–	शुद्रकः
(57) मृच्छकटिकम्	–	वाल्मीकिः
(58) दशकुमारचरितम्	–	दण्डिः
	–	महर्षि व्यासः

⇒ रेखाङ्कितानि पदानि शुद्धानि कृत्वा गद्यखण्डं पुनः लिखित । (केऽपि त्रयः) [03]

- **રેખાંકિત પદોને શુદ્ધ કરીને ગદ્યખંડ ફરીથી લખો.(કોઈપણ ત્રણ)**

(59) एकदा सिद्धराजः <u>विचारपथं</u> आरूढः । सः <u>अचिंतयत्</u> , 'मालवविजयेन <u>अहम्</u> धनस्य स्वामित्वं प्राप्तवान् ।' तस्य <u>ग्रंथागारः</u> अपि मया प्राप्तः ।

⇒ अधोदत्तस्य श्लोकस्य अनुवादं कृत्वा अर्थविस्तारं कुरुत । (कोऽपि एकः) [03]

- **નીચે આપેલ શ્લોકનો અનુવાદ કરીને અર્થ વિસ્તાર કરો. (કોઈપણ એક)**

(60) सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते
घनान्धकारेष्विव दीपदर्शनम् ।
सुखात्तु यो याति नरो दरिद्रतां
धृतः शरीरेण मृतः स जीवति ॥

अथवा

(61) श्रद्धावान् लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।
ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥

www.wingofeducation.com